

Til lovforslag nr. L 36

Folketinget 2016-17

Betænkning afgivet af Børne- og Undervisningsudvalget den 22. november 2016

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om efterskoler og frie fagskoler

(Styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler m.v.)

[af ministeren for børn, undervisning og ligestilling (Ellen Trane Nørby)]

1. Ændringsforslag

Enhedslistens medlemmer af udvalget har stillet 1 ændringsforslag, og Alternativets medlemmer af udvalget har stillet 1 ændringsforslag.

2. Udvalgsarbejdet

Lovforslaget blev fremsat den 6. oktober 2016 og var til 1. behandling den 13. oktober 2016. Lovforslaget blev efter 1. behandling henvist til behandling i Børne- og Undervisningsudvalget.

Møder

Udvalget har behandlet lovforslaget i 2 møder.

Høring

Et udkast til lovforslaget har inden fremsættelsen været sendt i høring, og ministeren for børn, undervisning og ligestilling sendte den 12. september 2016 dette udkast til udvalget, jf. BUU alm. del – bilag 270 (folketingsåret 2015-16). Den 6. oktober 2016 sendte ministeren for børn, undervisning og ligestilling de indkomne høringssvar og et notat herom til udvalget.

Skriftlige henvendelser

Udvalget har i forbindelse med udvalgsarbejdet modtaget skriftlige henvendelser fra:

Dansk Friskoleforening,
Frie Skolers Lærerforening og
skoleforeningerne for de frie grundskoler.

Ministeren for børn, undervisning og ligestilling har over for udvalget kommenteret de skriftlige henvendelser til udvalget.

Deputationer

Endvidere har Dansk Friskoleforening og Frie Skolers Lærerforening mundtligt over for udvalget redegjort for deres holdning til lovforslaget.

Spørgsmål

Udvalget har stillet 31 spørgsmål til ministeren for børn, undervisning og ligestilling til skriftlig besvarelse, som denne har besvaret.

6 af udvalgets spørgsmål og ministeren for børn, undervisning og ligestillings svar herpå er optrykt som bilag 2 til betænkningen.

3. Indstillinger og politiske bemærkninger

Et *flertal* i udvalget (udvalget med undtagelse af EL og ALT) indstiller lovforslaget til *vedtagelse uændret*.

Dansk Folkepartis medlemmer af udvalget påpeger, at flere partier har lavet en række aftaler, som bl.a. er indgået som opfølgning på tv-dokumentaren »Moskeerne bag sløret«. Dette lovforslag er et af flere lovforslag, som er kommet ud af de politiske drøftelser.

Lovforslaget er en udmøntning af aftalen mellem regeringen (Venstre), Dansk Folkeparti, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti den 10. maj 2016 om frie skoler, som indgår i en samlet pakke, der skal gøre op med de dele af de muslimske miljøer, som søger at undergrave danske love og værdier, og som understøtter parallelle retsopfattelser og parallelle retssystemer i Danmark. Partierne, der står bag aftalen, er enige om, at det statslige tilsyn med de frie grundskoler skal styrkes yderligere.

Der lægges op til, at det fastsættes i loven, at de frie grundskoler efter deres formål og i hele deres virke skal styrke elevernes demokratiske dannelse og i det hele taget gøre dem klar til at leve i det danske folkestyre. Der bliver

mulighed for, at ministeriet som observatør i forbindelse med et skærpet tilsyn kan deltage i skolens bestyrelsesmøder, generalforsamlinger og forældremøder. Der bliver også mulighed for, at en repræsentant for ministeriet kan gå ind og tale med eleverne, uden at der er lærere eller medarbejdere på skolen til stede. Dansk Folkeparti mener, at det er et udmærket skridt at tage. Men det er vigtigt at understrege, at det også er et vidtgående skridt. Dansk Folkeparti mener dog, at der er en god balancegang i lovforslaget, hvor der lægges op til, at forældrene kan nægte, at deres børn deltager i en sådan samtale, for i sidste ende er børnene jo forældrenes. Men det vil kunne indgå i den samlede vurdering af det skærpede tilsyn, hvis samtlige eller mange forældre nægter at lade deres børn deltage i en samtale med en repræsentant for ministeriet.

Der kommer et bedre tilsyn, ligesom der bliver tilført flere medarbejdere til Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK), og der kommer en begrænsning af den periode, hvor man kan være tilsynsførende. Der kommer også mere åbenhed om donationerne til fri- og privatskolerne, så myndighederne og offentligheden bedre kan følge med i, hvem der er med til at finansiere skolerne. Det er ikke nogen hemmelighed, at det er noget, som har været væsentligt set fra Dansk Folkepartis side.

Dansk Folkeparti kan støtte lovforslaget.

Et *mindretal* i udvalget (EL) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling. Mindretallet vil stemme for ændringsforslag nr. 1 og vil stemme hverken for eller imod ændringsforslag nr. 2.

Et *andet mindretal* i udvalget (ALT) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling. Mindretallet vil stemme hverken for eller imod ændringsforslag nr. 1 og vil stemme for ændringsforslag nr. 2.

Efter Enhedslisten og Alternativets opfattelse er der stor grad af uklarhed i lovbemærkningerne vedrørende dekorumkrav. Det konstateres i bemærkningerne, at indskrivning af begrebet demokratisk dannelse i formålsparagraffen vil kunne indebære, at en skoles bestyrelse til skolens ledere, lærere og øvrige ansatte må skulle præcisere skolens krav, herunder det til enhver tid for skolen gældende dekorumkrav. Det nærmere indhold heraf er ikke uddybet og fremstår yderligere uklart, når ministeren for børn, undervisning og ligestilling i sit svar på spørgsmål 11 skriver, at lovforslaget ikke ændrer på de eksisterende regler for dekorumkrav. Konsekvenserne af lovændringen bliver dermed fuldstændig uigennemsigtige, hvilket vil bringe skolerne i en urimelig situation, hvor der kan herske tvivl om, hvorvidt en skole lever op til lovens krav.

Enhedslisten og Alternativet er endvidere bekymrede for børnenes retsstilling i forhold til den ændrede tilsynspraksis. Når det i lovbemærkningerne skrives, at hvis alle elever ikke ønsker at deltage i tilsynssamtaler, vil det kunne indgå i helhedsbilledet af skolen, efterlader det et spørgsmålstejn ved, hvorvidt det reelt vil stå den enkelte elev frit for at deltage i en samtale med en tilsynsførende på dennes foranledning. Det burde derfor i lovbemærkningerne være slået fast, at børn har ret til en bisidder ved sådanne samtaler, og det er

beklageligt, at ministeren i sit svar på spørgsmål 18 bekræfter, at børnene ikke vil have en sådan rettighed.

Enhedslisten mener, at lovforslaget med sin ændring af friskolelovens formålsparagraf skaber tvivl om, hvorvidt der skal gælde andre demokratiske standarder i fri- og privatskolerne end i folkeskolen. I bemærkningerne til lovforslaget gøres der overvejelser om, hvorvidt der med den nuværende formulering af formålsparagraffen kan være sikkerhed for, at alle skoler som følge af bestemmelsen om frihed og folkestyre i deres virke aktivt udvikler og styrker elevernes demokratiske dannelse. Der gøres imidlertid ikke i lovbemærkningerne nærmere rede for begrebet demokratisk dannelse, eller hvori usikkerheden består, ligesom der heller ikke redegøres for, hvordan den ændrede formulering vil bidrage til at styrke skolernes demokratiske grundlag. Såfremt der måtte være et politisk ønske om at sikre, at de frie skoler stod på samme demokratiske grund som folkeskolen, kunne det have været naturligt at foreslå en ændring, der tilnærmede formålsparagraffen til folkeskolens. Det kan derfor undre, at den foreslåede formulering netop adskiller sig fra folkeskolens. I flere høringssvar til lovforslaget gives der udtryk for, at den ændrede formulering vil skabe større uklarhed om, hvordan friheds- og folkestyrekravet skal forstås. Enhedslisten ønsker ikke at bidrage til at skabe en sådan uklarhed.

Alternativet mener, det er problematisk at anvende begrebet demokratisk dannelse i formålsparagraffen, da begrebet er subjektivt og giver anledning til forskellige fortolkninger. Det er derfor Alternativets vurdering, at der i den konkrete udmøntning af begrebet er risiko for, at det operationaliseres vilkårligt, og at staten på forhånd sætter rammer for, hvad der er »den gode og rigtige« måde at være friskole på. Derfor har Alternativet foreslået, at begrebet demokratisk dannelse erstattes med »demokratisk medborgerskab«, da medborgerskab er et anerkendt pædagogisk begreb, hvortil der kan henvises til en konkret didaktik (viden, værdier og færdigheder).

Endvidere finder Alternativet det problematisk, at der i formålsparagraffen indskrives, at friskolerne skal »udvikle og styrke« elevernes demokratiske dannelse og deres kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, da der med denne formulering gives skolen en opgave, som går langt ud over undervisningen. Alternativet ønsker, at formuleringen ændres til, at skolerne skal »udvikle og styrke elevernes kendskab til og respekt for« grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder demokratisk medborgerskab.

Inuit Ataqatigiit, Tjóðveldi og Javnaðarflokkurinn var på tidspunktet for betænkningens afgivelse ikke repræsenteret med medlemmer i udvalget og havde dermed ikke adgang til at komme med indstillinger eller politiske udtalelser i betænkningen.

En oversigt over Folketingets sammensætning er optrykt i betænkningen.

4. Ændringsforslag med bemærkninger

Ændringsforslag

Til § 1

Af et mindretal (EL):

1) Nr. 1 affattes således:

»1. § 1, stk. 2, 2. pkt., affattes således:

»Skolerne skal efter deres formål og i hele deres virke forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund som det danske med frihed og folkestyre. Skolernes virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati og styrke elevernes kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene.««

[Ændret formålsbestemmelse]

Af et mindretal (ALT):

2) Nr. 1 affattes således:

»1. I § 1, stk. 2, 2. pkt., indsættes efter »kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder« ordene: »demokratisk medborgerskab og«.«

[Demokratisk dannelse erstattes af demokratisk medborgerskab]

Bemærkninger

Til nr. 1

Der er i processen frem mod behandlingen af forslagene til ændringer af loven fra mange sider stillet spørgsmålstejn

Jens Henrik Thulesen Dahl (DF) nfm. Pernille Bendixen (DF) Marlene Harpsøe (DF) Dorthe Ullemose (DF)

Carsten Kudsk (DF) Marie Krarup (DF) Anni Matthiesen (V) Peter Juel Jensen (V) Jan E. Jørgensen (V)

Louise Schack Elholm (V) Carl Holst (V) Jane Heitmann (V) Henrik Dahl (LA) Merete Riisager (LA)

Anders Johansson (KF) Annette Lind (S) Daniel Toft Jakobsen (S) Jan Johansen (S) Julie Skovsby (S) Mattias Tesfaye (S)

Pernille Rosenkrantz-Theil (S) fmd. Pernille Schnoor (ALT) Eva Flyvholm (EL) Jakob Sølvhøj (EL)

Carolina Magdalene Maier (ALT) Torsten Gejl (ALT) Lotte Rod (RV) Marianne Jelved (RV) Jacob Mark (SF)

Inuit Ataqatigiit, Tjóðveldi og Javnaðarflokkurin havde ikke medlemmer i udvalget.

Socialdemokratiet (S)	46	Socialistisk Folkeparti (SF)	7
Dansk Folkeparti (DF)	37	Det Konservative Folkeparti (KF)	6
Venstre, Danmarks Liberale Parti (V)	34	Inuit Ataqatigiit (IA)	1
Enhedslisten (EL)	14	Tjóðveldi (T)	1
Liberal Alliance (LA)	13	Javnaðarflokkurin (JF)	1
Alternativet (ALT)	10	Uden for folketingsgrupperne (UFG)	1
Radikale Venstre (RV)	8		

ved, om der med den foreslåede indskrivning af begrebet »demokratisk dannelse« i friskoleloven lægges op til andre demokratiske standarder i de frie og private skoler end i folkeskolen.

For at undgå en sådan uklarhed om fortolkningen af friheds- og folkestyrekravet foreslås en ny formulering, der bygger på formuleringer i folkeskolelovens formålsparagraf og den eksisterende formulering af friheds- og folkestyrekravet i friskoleloven.

Til nr. 2

Det fremgår allerede af lovbemærkningerne, at hensigten med lovændringen bl.a. er, at skolerne skal danne elever til engagerede borgere med lyst og evne til aktivt demokratisk »medborgerskab«. Medborgerskab er et anerkendt pædagogisk begreb, hvortil der kan henvises til en konkret didaktik (viden, værdier og færdigheder). Demokratisk dannelse er derimod ikke et anerkendt pædagogisk begreb, hvilket risikerer at medføre et tilsyn beroende på subjektive vurderinger.

Der henvises også til, at ministeren ikke selv ser en forskel på »demokratisk dannelse« over for »medborgerskab«, da den politiske intention er den samme, jf. svar på spm. 20, hvorfor det med fordel kan didaktisk og pædagogisk præciseres ved at ændre begrebet som foreslået.

Oversigt over bilag vedrørende L 36

Bilagsnr.	Titel
1	Høringssvar og høringsnotat, fra ministeren for børn, undervisning og ligestilling
2	Henvendelse af 11/10-16 fra Dansk Friskoleforening
3	Udkast til tidsplan for udvalgets behandling af lovforslaget
4	Tidsplan for udvalgets behandling af lovforslaget
5	Henvendelse af 10/11-16 fra Dansk Friskoleforening
6	Præsentation fra Dansk Friskoleforenings foretræde den 15/11-16
7	Henvendelse af 11/11-16 fra skoleforeningerne for de frie grundskoler
8	Henvendelse af 16/11-16 fra Frie Skolers Lærerforening
9	1. udkast til betænkning

Oversigt over spørgsmål og svar vedrørende L 36

Spm.nr.	Titel
1	Spm. om kommentar til henvendelse af 11/10-16 fra Dansk Friskoleforening, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
2	Spm. om, hvorvidt der med lovforslaget stilles andre krav om demokratisk dannelse til de frie grundskoler, end der bliver stillet til folkeskolerne, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
3	Spm. om, hvorvidt der med lovforslaget stilles andre krav om demokratisk dannelse til de frie grundskoler, end der bliver stillet til henholdsvis folkehøjskolerne og efterskolerne, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
4	Spm. om begrebet demokratisk dannelse og retten til at danne friskoler med eget syn på grundlæggende værdier i samfundet, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
5	Spm., om demokratisk dannelse skal forstås som en skærpelse af det nuværende »friheds- og folkestyrekrav«, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
6	Spm. om, hvordan »demokratisk dannelse« vil blive vurderet, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
7	Spm. om, hvordan kravet om at styrke og udvikle elevernes demokratiske dannelse skal forstås, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
8	Spm. om eksempler på handlinger uden for skolen, som kan skabe tvivl om, hvorvidt friskolen overholder friheds- og folkestyrekravet, herunder den udvidede bestemmelse om demokratisk dannelse, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå

- 9 Spm., om dekorumkravet alene er en relation mellem de ansatte og ansættelsesmyndigheden, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 10 Spm. om, hvilke andre overenskomstansatte lønmodtagergrupper der er omfattet af et dekorumkrav, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 11 Spm. om, hvorvidt lovforslaget ændrer på eksisterende regler vedrørende dekorumkrav til bestyrelsesmedlemmer og lærere på en friskole, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 12 Spm. om, hvorvidt der med lovforslaget vil være andre regler for dekorumkrav til lærere og bestyrelsesmedlemmer på en friskole, end der vil være på en folkeskole, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 13 Spm., om friskolernes håndtering af dekorumkravet i sig selv kan danne grundlag for skærpet tilsyn eller fratagelse af tilskud, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 14 Spm. om, hvorfor de indikatorbaserede screeninger i forhold til friheds- og folkestyrekravet ikke er nævnt i lovforslaget, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 15 Spm., om begrebet demokratisk dannelse er en skærpelse af det nuværende friheds- og folkestyrekrav, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 16 Spm. om præciseringer af dekorumkravet, og hvilke handlinger skolerne vil skulle foretage for at leve op til kravet, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 17 Spm. om, hvilke nye opgaver skolerne får som konsekvens af de ændrede bestemmelser om frihed og folkestyre, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 18 Spm. om, at børn bør have ret til en bisidder, når ministeriets tilsynsførende ønsker at tale med børn i konkrete tilsynssager, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 19 Spm., om tidligere fortolkning af dekorumkravet fortsat vil være gældende med den foreslåede ændring, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 20 Spm. om forskellen på begrebet demokratisk dannelse og begrebet medborgerskab, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 21 Spm. om definition af begrebet demokratisk dannelse, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 22 Spm. om tre eksempler på opførsel, som ikke er ulovlig efter gældende lov, men som strider mod dekorumkravet om demokratisk dannelse, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 23 Spm. om demokratisk dannelse og skolars/lærers ytringer, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 24 Spm., om det strider imod dekorumkrav om ligestilling, hvis en lærer i et læserbrev ud fra religiøse principper argumenterer for, at mænd og

- kvinder bør behandles forskelligt, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 25 Spm. om antal af tilsynssager i perioden 2000-2015, hvor friheds- og folkestyrekravet har indgået i vurderingen, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 26 Spm., om ministeren vil kommentere på, om to tilsynssager på 15 år er tilstrækkelig dokumentation for at fremsætte dette lovforslag, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 27 Spm. om kommentar til henvendelse af 11/10-16 fra Dansk Friskoleforening, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 28 Spm. om ministerens kommentar til powerpointpræsentation fra Dansk Friskoleforening, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 29 Spm. om kommentar til henvendelse af 11/11-16 fra skoleforeningerne for de frie grundskoler om tilsyn, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 30 Spm. om risikobaseret tilsyn med indikatorbaserede screeninger i forhold til friheds- og folkestyrekravet, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå
- 31 Spm. om kommentar til henvendelse af 16/11-16 fra Frie Skolers Lærerforening, til ministeren for børn, undervisning og ligestilling, og ministerens svar herpå

Bilag 2

Nogle af udvalgets spørgsmål til ministeren for børn, undervisning og ligestilling og dennes svar herpå

Spørgsmål 3, 5, 6, 11 og 19 og ministeren for børn, undervisning og ligestillings svar herpå er optrykt efter ønske fra S, V og RV.

Spørgsmål 18 og ministeren for børn, undervisning og ligestillings svar herpå er optrykt efter ønske fra S, DF, V og RV .

Spørgsmål 3:

Ministeren bedes oplyse, hvorvidt der med lovforslagets nye bestemmelse om demokratisk dannelse stilles andre, mere præcise og/eller skarpere krav om demokratisk dannelse til de frie grundskoler, end der bliver stillet til henholdsvis folkehøjskolerne og efterskolerne. Hvis dette er tilfældet bedes ministeren endvidere redegøre for baggrunden for og formålet med at stille andre og/eller skærpede krav om demokratisk dannelse til friskoler end til folkehøjskoler og efterskoler.

Svar:

Begrebet demokratisk dannelse er, som oplyst i lovforslagets bemærkninger, allerede anvendt i både lov om efterskoler og frie fagskoler og lov om folkehøjskoler, og der stilles ikke andre krav om demokratisk dannelse til de frie grundskoler end til efterskoler og folkehøjskoler.

Efter disse love er skolerne forpligtet til at tilbyde undervisning og samvær på kurser, hvis hovedsigte er livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse. Hovedsigtet om demokratisk dannelse understreger ifølge bemærkningerne til det lovforslag, som ligger til grund for bestemmelserne i de pågældende love, jf. lovforslag nr. L 221 fremsat den 5. april 2006, opgaven i at fastholde og udvikle en proces, der fører frem mod demokrati. Det markerer, at det er skolernes opgave at danne sine elever og kursister til engagerede medborgere med lyst og evne til at være aktive i et demokratisk samfund. Begrebet vedrører både undervisningens emner og kursernes tilrettelæggelse.

En tilsvarende understregning og markering vil følge af den foreslåede ændring af friskolelovens § 1, stk. 2, 2. pkt. Den foreslåede ændring af bestemmelsen vedrører både den enkelte skoles formål, såvel det formelt nedskrevne, som det reelt praktiserede, og hele skolens virke.

Spørgsmål 5:

Skal den nye formulering om demokratisk dannelse forstås som en skærpelse eller en præcisering af det nuværende »frihed og folkestyre-krav«? Hvis der er tale om en skærpelse, bedes ministeren redegøre for det præcise indhold i skærpelsen – gerne med konkrete eksempler på holdninger eller adfærd, som vil ligge inden for rammerne af den nuværende formulering men uden for rammerne af den nye formulering.

Svar:

Der er tale om en præcisering af friskolelovens § 1, stk. 2, 2. pkt, da vi partier bag aftalen af 18. marts 2016 om styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler ønsker, at det allerede gældende krav i friskoleloven om forberedelse af eleverne på frihed og folkestyre bliver præciseret, så det bliver tydeligere for de frie grundskoler, hvad frihed- og folkestyre-kravet indebærer med hensyn til opfyldelse af tilskudsregler og tilsyn hermed.

Af lovforslagets bemærkninger til den foreslåede ændring af friskolelovens § 1, stk. 2, 2. pkt., fremgår bl.a. følgende:

»Den foreslåede ændring indebærer, at enhver skole efter loven reelt skal have det sigte med al sin undervisning og hele sit virke i øvrigt, at enhver elev udvikler sig til demokratisk medborgerskab i et samfund som det danske.«

Det fremgår i fortsættelse heraf følgende:

»Skolerne skal således udvikle og styrke eleverne evner og lyst til som demokratiske borgere at leve i og selv bidrage til et retssamfund som det danske med frihed og folkestyre og grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene.

Den foreslåede tilføjelse til bestemmelsen om frihed og folkestyre ændrer og begrænser derfor ikke skolernes forpligtigelser efter den gældende bestemmelse.«

Spørgsmål 6:

Ministeren bedes oplyse, om en friskoles opfyldelse af kravet om »demokratisk dannelse« vil blive vurderet på baggrund af

- a) skolens undervisning og samlede virke i relation hertil eller
- b) elevernes faktiske demokratiske sindelag, når de forlader skolen.

Svar:

Lovforslaget indeholder ikke en snæver og præcis regulering af de frie grundskolers opfyldelse af kravet om »demokratisk dannelse« eller af den eller de måder, hvorpå skolerne skal udvikle elevernes demokratiske dannelse. Dette ville være i strid med den grundlæggende åndsfrihed, som friskolelovgivningen har bygget på gennem mange år.

Sigtet med lovforslaget er ikke at ensrette de frie grundskoler og deres muligheder for at bygge på deres egne grundholdninger. Sigtet er derimod at værne eleverne mod ensretning, som vil skade deres muligheder for som frie borgere i det danske demokrati selvstændigt at vælge deres holdninger og gøre dette i respekt for andre borgeres frihed.

Det vil fortsat være muligt for de frie grundskoler gennem deres undervisning og virke i øvrigt – at søge at påvirke deres elever i retning af den enkelte skoles eget holdningsmæssige grundlag – og tillige imod andre holdningsmæssige livsanskuelser, som efter skolens opfattelse ikke er foreneligt med skolens. De frie skoler skal dog hos eleverne udvikle den demokratiske dannelse, som er nødvendig for, at eleverne kan respektere og bakke op om, at enhver borger i et samfund som det danske har ret til og skal have reel mulighed for at nyde deres demokratiske friheder.

Lovforslaget fremhæver, at en fri grundskoles lovlige holdningspåvirkning af eleverne skal ske på en måde, der bidrager til udviklingen af elevernes demokratiske dannelse. Eleverne skal herigennem opnå forudsætning for aktiv medvirken i et demokratisk samfund med respekt og anerkendelse af mangfoldige synspunkter og livsanskuelser blandt borgerne.

Endvidere fremgår det af lovforslaget, at eleverne skal opnå forståelse for deres egne og andres demokratiske muligheder for individuelt og i fællesskab at bidrage til udvikling og forandring i fx skolen eller det danske samfund. Endelig foreslås det, at eleverne tillige skal opnå forståelse af såvel det nære demokrati i hverdagen på skolen og i samfundet, som det nationale og globale perspektiv.

Som det fremgår, vil det ikke være muligt som i spørgsmålet at sætte opfyldelsen af demokratisk dannelse-kravet op som et enten/eller.

Jeg skal understrege, at det er den enkelte frie grundskoles virke, som vil være genstand for tilsyn.

Spørgsmål 11:

Ministeren bedes oplyse, hvorvidt lovforslaget ændrer på eksisterende regler vedrørende dekorumkrav til bestyrelsesmedlemmer og lærere på en friskole. I givet fald bedes ministeren redegøre for såvel den nuværende som kommende retstilstand.

Svar:

Lovforslaget ændrer ikke på de eksisterende regler for dekorumkrav.

Som en konsekvens af skolernes lovfæstede ret til at have deres eget holdningsmæssige grundlag, jf. lovens § 1, stk. 1, må en friskole over for sine lærere og andre ansatte have en adgang til at fastsætte lovlige dekorumkrav, som efter skolens opfattelse er nødvendige eller ønskelige af hensyn til skolens holdningsmæssige grundlag. For så vidt angår ledere, lærere og børnehaveklasseledere fremgår dette af Moderniseringsstyrelsens cirkulære af 9. marts 2016 om organisationsaftale for ledere, lærere og børnehaveklasseledere ved frie grundskoler samt efterskoler og frie fagskoler. Jeg henviser til følgende cirkulærebemærkning til organisationsaftalens § 2, som er en uændret videreførelse fra tidligere cirkulærer om organisationsaftaler forud for den gældende:

»Det er en forudsætning, at den ansatte udviser loyalitet over for skolens målsætning og grundlag under særligt hensyn til skolens status som fri skole, således som den ansatte ved ansættelsen er blevet gjort bekendt med.«

Krav i lovgivningen, som en fri grundskole skal opfylde, kan have en afledt konsekvens på kravene til indholdet af en skoles til enhver tid gældende dekorumkrav over for skolens bestyrelsesmedlemmer, ledere, lærere og andre ansatte. Dette blev i forhold til krav i friskoleloven udtrykt i forbindelse med den udvidelse af de frie grundskolers forpligtelse til at forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre, som blev gennemført ved en ændring af friskoleloven i 2005 (Lov nr. 336 af 18. maj 2005).

Der blev således i 2005 lagt til grund, at der allerede var et dekorumkrav og ændringer i friskoleloven kunne have betydning for de krav, den enkelte friskole kan stille i den forbindelse.

I det lovforslag, som ligger til grund for lovændringen i 2005, lovforslag nr. L 105 om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. (Skolernes frihed, mål med undervisningen, krav til bestyrelsesmedlemmer, lærere og tilsynsførende, herunder om danskkundskaber, samt tilsyn m.v.), fremsat den 23. februar 2005, fremgår bl.a. følgende af bemærkningerne: »Det foreslåede udvidede krav til skolernes forpligtelse til at forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre, vil som afledt konsekvens kunne indebære, at en skoles bestyrelse til skolens lærere og andre ansatte ligeledes må skulle skærpe skolens krav, herunder det til enhver tid på skolen gældende dekorumkrav, for at sikre, at skolen også altid vil kunne leve op til lovens krav på dette punkt.«

Det, som er anført i bemærkningerne til det fremsatte lovforslag nr. L 36 om forholdet mellem lovforslaget og en fri grundskoles til enhver tid gældende dekorumkrav over for skolens ledere, lærere og andre ansatte, er i overensstemmelse med det oven for citerede fra lovforslaget fra 2005.

Selvom det, som er anført i bemærkningerne til det nu fremsatte lovforslag herom, vil gælde, uanset om lovforslaget ikke indeholdt bemærkninger herom, har jeg fundet det mest hensigtsmæssigt at medtage de pågældende bemærkninger herom i lovforslaget.

Baggrunden herfor er bl.a., at der i lyset af, at lovforslaget fra 2005 indeholdt den oven for citerede bemærkning, ikke bør kunne opstå misforståelser på skolerne om, at det beskrevne forhold mellem friskoleloven og en skoles til enhver tid gældende dekorumkrav over for skolens lærere og andre ansatte vil være uberørt af lovforslaget. Der er alene tale om en gentagelse af de allerede gældende rammer for dekorumkrav i lyset af den ændrede affattelse af loven med tilføjelsen af demokratisk dannelse. Præciseringen i det fremsatte lovforslag nr. L 36 nævner desuden som noget nyt det til enhver tid gældende dekorumkrav til skolens bestyrelsesmedlemmer.

For de frie grundskoler er dekorumkrav således ikke af ny dato.

Dekorumkravets nærmere indhold, udformning og beskrivelse beror på forholdene på den enkelte skole, og det er op til den enkelte skole om den vil udforme dekorumkravene skriftligt. Rækkevidden af et dekorumkrav vil i alle tilfælde bero på en konkret vurdering, som i sidste instans kan prøves ved domstolene og ved voldgift.

Spørgsmål 18:

Børn og unge har ret til en bisidder, når de skal til samtale i f.eks. en kommune i sager, der behandles efter serviceloven. Vil ministeren begrunde, hvorfor der ikke i lovforslaget er indføjet en tilsvarende retssikkerhed for børn, som ministeriets tilsynsførende ønsker at tale med i konkrete tilsynssager?

Svar:

For at sikre et korrekt og dækkende grundlag for vurderingen af skolens forhold til frihed og folkestyrekravet i forbindelse med et skærpet tilsyn vil Styrelsen for Undervisning og Kvalitets tilsynspraksis som følge af lovforslaget blive ændret sådan, at der som led i tilsynet vil kunne indgå »samtaler med eleverne« som tilsynsmetode, herunder også uden tilstedeværelse af skoleleder eller lærere, hvis styrelsen vurderer, at dette er mest hensigtsmæssigt for tilsynets oplysninger.

Det er min opfattelse, at de samtaler, som kan afholdes med elever i forbindelse med et tilsyn med en skole, ikke kan sammenlignes med samtaler om børns egne forhold, som det fx er tilfældet med sager, der behandles efter serviceloven.

Det fremgår af servicelovens § 48 a, at et barn eller en ung, hvis sag behandles efter serviceloven, på ethvert tidspunkt af sagens behandling har ret til at lade sig bistå af andre. Der er tale om sager vedrørende barnet eller den unge selv, hvor sagens udfald har en direkte konsekvens for barnets forhold. Derfor er det væsentligt, at barnet eller den unge også får mulighed for at fremføre sin sag bedst muligt. I servicelovens regler er der en række undtagelser til denne ret. En myndighed kan fx træffe afgørelse om, at barnets eller den unges interesse i at kunne lade sig bistå, bør vige for væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser, eller hvis bisidderen findes at varetage andre interesser end barnets.

De samtaler med elever, som kan finde sted i forbindelse med tilsynsbesøg vedrører skolens forhold, og har således skolens undervisning som omdrejningspunkt og ikke afgørelser eller forhold, der er knyttet til et specifikt barn. Af samme grund er den påtænkte tilsynsmetode også formuleret som »samtale med elever«, og ikke som »børnesamtale«.

Endvidere er der naturligvis en række forholdsregler og hensyn, som Styrelsen for Undervisning og Kvalitet som myndighed skal iagttage, når der føres samtaler med børn. De forholdsregler, som jeg finder, er nødvendige, men også tilstrækkelige i den form for samtaler med eleverne, er beskrevet nærmere i lovforslagets bemærkninger.

Det fremgår af de almindelige bemærkninger til lovforslaget, pkt. 3.2.2., at de nærmere rammer for samtaler mellem elever og tilsynsmedarbejderne vil blive søgt aftalt mellem skolens leder og tilsynsmedarbejderne. Udover de samtaler, der efter gældende tilsynspraksis kan finde sted i forbindelse med observation af undervisning, vil samtaler med eleverne som udgangspunkt foregå som pædagogiske tilsynssamtaler fx med klasser, med elevråd eller tilsvarende grupper i forbindelse med styrelsens tilsynsbesøg. Samtalerne vil have en uformel karakter, og styrelsens spørgsmål og formen på samtalen vil blive afpasset i overensstemmelse med elevernes alder og modenhed og vil vedrøre undervisning og elementer i frihed og folkestyrekravet. Styrelsen vil som altovervejende hovedregel tale med flere elever ad gangen. Hvis en elev selv ønsker en samtale alene, vil dette blive imødekommet. Det er frivilligt for eleverne, om de ønsker at deltage i samtaler med styrelsen.

Styrelsen vil i forbindelse med starten på et skærpet tilsyn opfordre skolen til at orientere eleverne og deres forældre om, at der er indledt et skærpet tilsyn, og at det betyder, at eleverne kan møde tilsynsmedarbejdere på skolen, som de er velkommen til at kontakte selv, og som også kan forventes i et vist omfang at bede om samtaler med eleverne om skolen. Hvis alle forældre eller elever ikke ønsker at deltage i sådanne samtaler, vil det kunne indgå i helhedsbilledet af skolen.

Spørgsmål 19:

I 2005 tilkendegav daværende undervisningsminister Bertel Haarder at »gældende dekorumkrav ikke kan betragtes som tilsidesat alene ved en lærers medlemskab af en lovlig forening, som f.eks. Hizb-ut-Tahir. Almindelig medlemsaktivitet og lovlige ytringer i offentligheden til støtte for foreningers synspunkter kan heller ikke antages at være i strid med dekorumkravet, hvis sådanne ytringer eller aktiviteter ikke kan påvises at have alvorlige negative følgevirkninger for den pågældende (folke)skole«, jf svar på spørgsmål nr. S 1352, 2004-05, 2. samling.

Vil ministeren oplyse, om denne fortolkning af dekorumkravet fortsat vil være gældende med den foreslåede ændring af dekorumkravet?

Svar:

Den daværende undervisningsminister svarede i 2005 på et spørgsmål vedrørende en eventuel ansættelse af en folkeskolelærer. Det fremgår endvidere af det pågældende svar, at værdighedskravet beror på stillingens art og indhold, men at den også kan variere efter de omgivelser, hvori hvervet udføres samt at rækkevidden af dekorumkravet i alle tilfælde vil bero på en konkret vurdering.

Det fremsatte lovforslag vil ikke indebære en ændring af den retstilstand i forhold til dekorumkrav, som er beskrevet i det pågældende svar på det dengang stillede spørgsmål.